

KMP.575.11.2016.DK

Raport
przedstawicieli Krajowego Mechanizmu Prewencji z wizytacji
Domu Pomocy Społecznej *Kalina* w Suwałkach

1. Wprowadzenie

Na podstawie artykułu 19 *Protokołu fakultatywnego do Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania*, przyjętego przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w Nowym Jorku dnia 18 grudnia 2002 r. (Dz. U. z 2007 r. Nr 30, poz. 192, zwanego dalej OPCAT) oraz działając na wniosek Rzecznika Praw Obywatelskich, w dniach 27-28 kwietnia 2016 r. do Domu Pomocy Społecznej Kalina położonego przy ul. Pułaskiego 66 w Suwałkach (zwanego dalej: DPS, Dom, placówka), udali się przedstawiciele Zespołu *Krajowy Mechanizm Prewencji* (dalej: KMP lub Mechanizm): Dorota Krzysztoń (kryminolog) oraz Przemysław Kazimirski i Rafał Kulas (prawnicy).

Celem wizytacji zapobiegawczej reprezentantów Mechanizmu było sprawdzenie na miejscu sposobu przestrzegania praw osób pozbawionych wolności, umieszczonych w DPS, dokonując oceny ich ochrony przed torturami oraz innym okrutnym, niehumanitarnym lub poniżającym traktowaniem albo karaniem.

Przeprowadzone czynności polegały na:

- 1) wysłuchaniu informacji o funkcjonowaniu placówki i jej podstawowych problemach, udzielonej przez Krystynę Jaśkiewicz - dyrektora Domu, Barbarę Burbę - kierownika działu terapeutyczno-opiekuńczego, Mariannę Chmielewską - główną księgową oraz Teresę Warakę - starszą pielęgniarkę;
- 2) dokonaniu oglądu pomieszczeń przeznaczonych dla pensjonariuszy placówki;

- 3) przeprowadzeniu w czasie wizytacji pokoi i innych pomieszczeń rozmów z mieszkańcami i pracownikami Domu;
- 4) przeprowadzeniu na osobności indywidualnych rozmów z wybranymi mieszkańcami (przede wszystkim z osobami umieszczonymi w placówce na mocy postanowienia sądu i ubezwłasnowolnionych przed przyjęciem do DPS);
- 5) analizie wybranej dokumentacji, dostępnej na miejscu (m.in. akt osobowych, ksiąg raportów pielęgniarskich, zeszytu wyjść i odwiedzin oraz książki skarg i wniosków).

Dokonane na podstawie powyższych czynności ustalenia, pracownicy BRPO przekazali dyrektorowi placówki oraz wysłuchali jej uwag i wyjaśnień.

W czasie wizytacji wykonano dokumentację fotograficzną i pomiary wybranych pomieszczeń.

Ponadto po zakończeniu wizytacji przeanalizowano pozostałe dokumenty związane z funkcjonowaniem Domu.

Podczas wizytacji przedstawiciele KMP dokonali oceny: legalności pobytu mieszkańców w DPS, traktowania pensjonariuszy przez personel, zapewnionych im warunków bytowych, dostosowania placówki do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, realizacji prawa mieszkańców do ochrony zdrowia, terapii i usług opiekuńczych, prawa do informacji i do kontaktów ze światem zewnętrznym oraz swobody praktyk religijnych, a także przeanalizowali stan zatrudnienia i kwalifikacje personelu. W niniejszym Raporcie uwzględniono jedynie te kwestie, w których przedstawiciele KMP stwierdzili nieprawidłowości lub wyróżniają jednostkę na tle pozostałych.

2. Ogólna charakterystyka placówki

Dom *Kalina* w Suwałkach jest jednostką organizacyjną o zasięgu ponadlokalnym, podległą Miastu Suwałki. Działa już ponad 50 lat i aktualnie funkcjonuje na podstawie zezwolenia Wojewody Podlaskiego, wydanego na czas nieokreślony. Placówka przeznaczona jest dla 195 osób (kobiet i mężczyzn) przewlekle somatycznie chorych.

3. Problemy systemowe

a) Zgodnie z informacją dyrektora DPS, wizytowany Dom nie był wizytowany przez sędziego. Należy zatem zwrócić uwagę na brak obowiązku kontroli sądowej domów pomocy społecznej (obejmującej m.in. tzw. legalność pobytu w placówkach tych

mieszkańców, którzy nie wyrazili na to zgody lub w których imieniu działali w tym zakresie opiekunowie prawni) innego typu niż dom pomocy społecznej przeznaczony dla osób chorych psychicznie lub upośledzonych umysłowo.

Zgodnie z § 3 ust. 1 pkt 1 lit. b rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 11 października 2012 r. w *sprawie sprawowania kontroli przyjęcia i przebywania osób z zaburzeniami psychicznymi w szpitalach psychiatrycznych i domach pomocy społecznej oraz sposobu jej dokumentowania* (Dz. U. z 2012 r., poz. 1147), sędzia powinien wizytować dom pomocy społecznej, w którym znajduje się osoba z zaburzeniami psychicznymi co najmniej raz na 2 lata. Podstawą ustawową dla niniejszego aktu prawnego jest art. 43 ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. *o ochronie zdrowia psychicznego* (Dz. U. z 2011 r. Nr 231, poz. 1375), w którym mowa jest wyłącznie o domu pomocy społecznej przeznaczonym dla osób psychicznie chorych i upośledzonych umysłowo, a zatem trudno uznać, by sędziowie mieli obowiązek z urzędu wizytacji wszelkich typów domów, w których znajdują się osoby wskazane w ustawie. Tymczasem pensjonariusze, którymi powinien interesować się sąd z urzędu mogą przebywać również w innych typach domów np. w domach dla osób przewlekle somatycznie chorych, z uwagi na ich stan somatyczny i decyzję organów kierujących. W domach innego niż wymieniony typ, niejednokrotnie przebywają też osoby, które nie zostały skierowane tam z własnej woli, ale np. wnioskował o to ich opiekun prawny. Nie jest jasne czemu ich przyjęcia i przebywania nie obejmuje automatyczna weryfikacja sądowa tak, jak to ma miejsce w domach typu objętego wymienionym rozporządzeniem.

b) Podniesienia wymaga kwestia pełnienia w części z wizytowanych przez przedstawicieli Mechanizmu domów, funkcji opiekunów prawnych osób ubezwłasnowolnionych przez pracowników tych placówek. Praktyka taka budzi wątpliwości przedstawicieli KMP. Jednym z zadań opiekuna prawnego powinno być bowiem monitorowanie, czy podopieczny ma w placówce zapewnioną odpowiednią opiekę oraz czy nie przebywa w warunkach naruszających jego godność i przysługujące mu prawa. Pracownicy DPS mogą natomiast nie być obiektywni w ocenie oferty opiekuńczej domu i warunków bytowych zapewnianych mieszkańcom. Co więcej, opiekun prawny może również wystąpić do sądu z wnioskiem o pozwolenie na zmianę placówki (np. ze względu na niespełnianie odpowiednich standardów przez obecną), czy też powrót mieszkańca do środowiska, w czym również nie sposób nie dostrzegać pewnej

sprzeczności interesów pracownika danej placówki i opiekuna prawnego. Choć w wizytowanej placówce generalnie funkcję opiekunów prawnych pełnią rodziny mieszkańców, a pracownicy podejmują się tej roli w ostateczności, z uwagi na powyższe wątpliwości, problem ten wymaga zaznaczenia w niniejszym raporcie.

Przedstawiciele KMP nie mieli uwag w wizytowanym Domu co do sposobu pełnienia funkcji opiekunów prawnych przez pracowników. Niemniej jednak, prewencyjnie zalecają dyrektor Domu, aby dokonywała szczególnej kontroli pracy opiekunów prawnych i reagowała w przypadkach niedopełnienia obowiązków lub nadużyć ze strony opiekuna.

4. Mocne strony placówki i dobre praktyki

a) Utworzenie i działalność Stowarzyszenia Przyjaciół Domu Pomocy Społecznej *Kalina*. Powstało ono w 2000 r. z inicjatywy grupy pracowników Domu oraz grona osób życzliwych ze środowiska lokalnego, pragnących pomagać osobom chorym, niepełnosprawnym oraz w podeszłym wieku. Do głównych celów działalności tej organizacji należy pomoc w pozyskiwaniu pozabudżetowych środków finansowych na potrzeby bytowe, zdrowotne i kulturalne mieszkańców DPS *Kalina* oraz innych osób ze środowiska lokalnego (które z powodu podeszłego wieku, różnych schorzeń lub trwałego kalectwa, wymagają opieki i pielęgnacji) oraz organizacja wolontariatu wspierającego działalność Domu. Wśród ważnych osiągnięć Stowarzyszenia należy wyróżnić m.in.: uruchomienie w parku Domu *Rehabilitacyjnej Ścieżki Zdrowia* (urządzeń uprawniających fizycznie mieszkańców), wydanie kalendarza z pracami artystycznymi mieszkańców Domu, pozyskanie środków finansowych oraz zakup 61 nowoczesnych łóżek rehabilitacyjnych dla najciężiej chorych mieszkańców Domu oraz 3 wózków inwalidzkich o napędzie elektrycznym. Stowarzyszenie organizuje również dodatkowe szkolenia dla pracowników i konferencje o tematyce związanej z działalnością DPS, z których korzysta nie tylko kadra placówki, ale również sami mieszkańcy.

b) Utworzenie *Regionalnej Izby Pamięci* w pustym i nie nadającym się do zamieszkania budynku na terenie placówki. Obecnie budynek ten przypomina drewniany, wiejski dom i wyposażony jest w przedmioty codziennego użytku z dawnych lat m.in. meble, tkaniny, naczynia, książki, urządzenia gospodarstwa domowego (np. kołowrotek) etc., pochodzące m.in. od samych mieszkańców. Organizowane są tu warsztaty

terapeutyczne (zwłaszcza dla osób chorych na demencję, u których w takiej atmosferze łatwiej obudzić wspomnienia) i niektóre spotkania. Mieszkańcy mogą swobodnie spędzać czas w tym miejscu.

c) W Domu wydawany jest kwartalnik informacyjny *Echo Kaliny*, redagowany przez pracowników i mieszkańców DPS, w którym publikowane są m.in. relacje i zdjęcia z organizowanych w placówce i poza nią przedsięwzięć, życzenia imieninowe dla solenizantów, a także ciekawe i wzruszające historie mieszkańców (np. o trwającym ledwie miesiąc małżeństwie dwojga pensjonariuszy, zakończonym przedwcześnie skutkiem śmierci jednego z nich).

W tym miejscu należy zaznaczyć, że ważnym aspektem działalności placówki jest przedstawianie na spotkaniach mieszkańców z cyklu *Ocalić od zapomnienia* oraz utrwalanie (np. w formie opisywanego wydawnictwa) sylwetek tych osób, które już odeszły lub osiągnęły bardzo sędziwy wiek. Jest to bardzo istotne z perspektywy godności osób starszych i niewątpliwie daje im poczucie bycia ważnymi, mimo wieku czy zbliżającej się śmierci.

d) Kadra Domu opracowuje i realizuje wiele nowatorskich programów w zakresie integracji osób starszych i z niepełnosprawnościami. Do ważnych, cyklicznych przedsięwzięć należy zaliczyć *Międzynarodowe Animacje Teatralne*. W 2015 r. wzięło w nich udział ponad 130 osób z niepełnosprawnościami z 16 różnych placówek, w tym innych domów pomocy społecznej oraz z Kowna, Prienai i Marijampola na Litwie oraz z Waren w Niemczech. Warto w tym miejscu zaznaczyć, że na terenie DPS działa profesjonalnie wyposażony teatr *Nestor* (odrębny budynek), w którym mieszkańcy wystawiają własne przedstawienia oraz oglądają występy zaproszonych gości, co też jest dobrą praktyką, wyróżniającą DPS *Kalina* spośród innych placówek. Na wyróżnienie zasługują również corocznie organizowane *Integracyjne Biegi Uliczne*, w których w 2015 r. wzięło udział ok. 150 osób: mieszkańców domów pomocy społecznej, uczestników warsztatów terapii zajęciowej, środowiskowych domów samopomocy z terenu Polski północno-wschodniej i Litwy oraz dzieci ze Szkoły Podstawowej Nr 7 w Suwałkach. Zawodnicy startują zazwyczaj w kilku kategoriach, ze względu na wiek, płeć oraz sposób poruszania się.

Pracownicy Domu organizują udział mieszkańców w wielu innych niestandardowych - z perspektywy doświadczeń innych placówek tego typu -

przedsięwzięciach. Przykładem jest uczestnictwo pensjonariuszy w 2015 r. w ogólnopolskiej akcji *Cała Polska czyta dzieciom* i czytanie bajek dzieciom z Przedszkola Littre Star w Suwałkach.

e) Na terenie DPS *Kalina* odbywają się również zajęcia stażowe w zakresie rehabilitacji uczestników kursu kwalifikacyjnego pielęgniarstwa opieki długoterminowej organizowanego przez Okręgową Izbę Pielęgniarek i Położnych oraz praktyczne nauki zawodu *Opiekun medyczny* z Akademickiego Zespołu Szkół przy Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej w Suwałkach. Dom umożliwia również osobom skazanym pracę na rzecz placówki. Praca więźniów z Aresztu Śledczego w Suwałkach i stażystów stanowi znaczące wsparcie dla mieszkańców i etatowej kadry pracowniczej DPS.

f) Co roku administracja Domu opracowuje szczegółowe sprawozdanie z działalności placówki, które jest dostępne publicznie, na stronach internetowych placówki. Czyni to transparentnymi działania DPS w zakresie traktowania mieszkańców i warunków, w jakich funkcjonują.

5. Legalność pobytu

Zgodnie z przekazaną pracownikom BRPO listą, według stanu na dzień 30 marca 2016 r., przed przyjęciem do placówki ubezwłasnowolnionych było 32 osób. Wśród nich, w części przypadków brakowało zgody sądu na umieszczenie w DPS (w ich aktach znajdowały się jedynie decyzje kierujące organów samorządowych). Poza przypadkami osób przyjętych wiele lat temu do Domu, problem ten dotyczy stosunkowo niedawnych przyjęć: (*dane osobowe usunięto*). Zalecany jest zatem przegląd akt socjalno-prawnych tej grupy mieszkańców i wyjaśnienie, czy w przypadkach, w których brakuje kopii zgody sądu na umieszczenie danej osoby w DPS, opiekunowie prawni otrzymali tę sądową decyzję.

Analogicznie należy postąpić w przypadku osób przeniesionych z innych domów pomocy społecznej, gdyż jest to podobnie ważna dla danej osoby zmiana życiowa, o której nie powinien samodzielnie decydować opiekun prawny. Zmiana placówki wiąże się bowiem nie tylko ze zmianą miejsca zamieszkania (zazwyczaj jest to inna miejscowość) i jego warunków (mimo pewnych wspólnych dla DPS standardów minimalnych, każda placówka jest inna), ale też ze zmianą środowiska, do którego przywykł mieszkaniec i zerwania stałej więzi z współlokatorami oraz z innymi członkami

społeczności DPS. Należy pamiętać, że osoby te często przez wiele lat są dla danego pensjonariusze równie ważne i potrzebne, jak własna rodzina, a w pewnych sytuacjach mogą ją nawet zastępować w zakresie poczucia przynależności czy wsparcia psychicznego. Przenosiny łączą się także zazwyczaj ze zmianą typu domu pomocy społecznej i trzeba mieć na względzie konieczność sądowej kontroli prawidłowości działania w tym zakresie. W czasie wizytacji brak zgody sądu na przeniesienie zainicjowane przez opiekuna prawnego odnotowano w przypadku (*dane osobowe usunięto*).

Przedstawiciele Mechanizmu oczekują na informacje o wynikach działań w opisywanym zakresie.

Zalecane jest również, aby pracownicy DPS kompletujący dokumentację osób przygotowywanych do przyjęcia, zwracali uwagę, czy znajdują się w niej materiały, które świadczą o sądowej kontroli woli opiekuna prawnego w zakresie umieszczenia swego podopiecznego w Domu. Ta decyzja opiekuna prawnego jest bowiem na tyle istotna z perspektywy prawa do wolności i ważąca na życiu osoby, której dotyczy, że nie może być podejmowana przez niego bez stosownej zgody sądu.

Jak stwierdził Europejski Trybunał Praw Człowieka w Strasburgu w wyroku z dnia 12 października 2012 r. sprawie *Kędzior przeciwko Polsce* (Skarga nr 45026/07) fakt, iż dana osoba *de iure* nie posiada zdolności do decydowania o swoich sprawach, nie musi wcale oznaczać, że *de facto* nie jest ona w stanie rozumieć swojego położenia. Kierując się wskazaniem z tego orzeczenia (patrz też: *Shtukaturov przeciwko Rosji*, skarga nr 440009/05), warto zwracać uwagę na to, że choć w pewnych okolicznościach, dana osoba może być całkowicie niezdolna do wyrażenia zgody lub sprzeciwu odnośnie swojego umieszczenia w DPS, to jednak nie w każdym przypadku taka sytuacja ma miejsce. Fakt ubezwłasnowolnienia nie odbiera automatycznie głosu odnośnie swojej sytuacji. Co więcej, w przytaczanej sprawie (*Kędzior przeciwko Polsce*) Trybunał stwierdził, że cyt.: *choć o przyjęcie skarżącego do domu opieki wystąpił jego przedstawiciel ustawowy będący osobą prywatną, to jednak wykonawcą była instytucja państwowa – dom pomocy społecznej. Stąd też powstała odpowiedzialność władz za sytuację będącą przedmiotem skargi*. Na pracownikach domu spoczywa zatem obowiązek sprawdzenia tego, czy umieszczenie w placówce nie było dla przyjmowanej osoby krzywdzące, poprzez brak sądowej kontroli woli opiekuna prawnego. W sensie formalnej zgodności z proceduralnymi i materialnymi wymogami prawa krajowego, przyjęcie

Kędziora do DPS było bowiem zgodne z prawem (tj. wystąpienie jego przedstawiciela ustawowego o umieszczenie w placówce), ale Trybunał zauważył jednocześnie, iż cyt.: *pozbawienia wolności nie można uznać za „zgodne z prawem” w rozumieniu art. 5 ust. 1 (Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności – przyp. autora raportu), jeżeli procedura krajowa nie zapewnia odpowiednich gwarancji przed arbitralnością.* Państwo musi podejmować środki zapewniające skuteczną ochronę osób wymagających wsparcia przed arbitralnym pozbawieniem wolności (patrz: *Stanev przeciwko Bułgarii*, skarga nr 36760/06).

Należy również zwrócić uwagę w opisywanym zakresie na orzecznictwo krajowe. Zgodnie z wyrokiem Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 18 maja 1999 r. (sygn. I SA 114/99) w sprawie skargi Henryka O. na decyzję Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 31 grudnia 1998 r. w przedmiocie odmowy skierowania do domu pomocy społecznej *sprawowanie opieki nad ubezwłasnowolnionym całkowicie (podobnie jak nad małoletnim) podlega – stosownie do art. 155 § 2 w związku z art. 175 kodeksu rodzinnego i opiekuńczego (cyt. dalej w skrócie jako k.r.i o.) – nadzorowi sądu opiekuńczego. Nadzór ten przejawia się m.in. w tym, że opiekun powinien uzyskiwać zezwolenie sądu opiekuńczego we wszystkich ważniejszych sprawach, które dotyczą osoby lub majątku ubezwłasnowolnionego całkowicie (art. 156 w związku z art. 175 k.r.i o.). Umieszczenie w domu pomocy społecznej bez wątpienia należy do tych ważniejszych spraw, wymagających zezwolenia sądu opiekuńczego.*

6. Traktowanie mieszkańców przez personel wizytowanej placówki

Przedstawiciele KMP nie odebrali krytycznych uwag pensjonariuszy dotyczących traktowania ich czy obowiązujących w DPS zasad.

Niemniej jednak z ustaleń poczynionych przez wizytujących wynika, że dowody osobiste mieszkańcy mogą według własnego życzenia mieć przy sobie lub oddać do przechowania np. pracownikowi socjalnemu. Niestety nie odnotowuje się w żaden sposób tej czynności. Zaznaczyć w tym miejscu należy, że w placówce funkcjonuje *Instrukcja postępowania z depozytami mieszkańców (...)*, zgodnie z którą przedmioty wartościowe oraz dokumenty można przekazać do depozytu, a fakt ten jest dokumentowany m.in. w formie protokołu podpisywanego przez przekazującego i pracowników domu. Zatem praktyka postępowania z dowodami osobistymi jest niezgodna z zarządzeniem dyrektora DPS w tym zakresie. Co więcej należy również wskazać, iż ustawa z dnia 6 sierpnia 2010

r. o dowodach osobistych (Dz. U. z 2016 r., poz. 391 j.t.) wprowadza zakaz posiadania dowodu osobistego bez podstawy prawnej przez inne osoby aniżeli jego właściciel. Przechowywanie dowodów osobistych przez pracownika socjalnego bez oświadczenia woli właściciela dowodu, stanowi wykroczenie stypizowane w art. 79 pkt 2 wskazanej ustawy. Biorąc pod uwagę powyższe, pracownicy BRPO zalecają każdorazowe odbieranie pisemnej zgody od mieszkańca lub opiekuna prawnego mieszkańca ubezwłasnowolnionego na przechowywanie dowodu osobistego przez pracownika DPS.

7. Personel wizytowanej placówki

Zgodnie z informacją dyrektora placówki, obsada etatowa spełnia wymogi określone w § 6 ust. 2 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 23 sierpnia 2012 r. w sprawie domów pomocy społecznej (Dz. U. z 2012 r., poz. 964, zwanego dalej rozporządzeniem), w zakresie wskaźnika zatrudnienia pracowników zespołu terapeutyczno-opiekuńczego i zatrudnienia pracowników socjalnych.

Zaznaczyć jednak należy, że spełnienie wskaźnika następuje dzięki wsparciu praktykantów i wolontariuszy. Zgodnie z opinią dyrektora DPS nie są oni w stanie w praktyce sprostać wymogom stawianym zawodowym opiekunkom (są to m.in. niewykształceni skazani z pobliskich jednostek penitencjarnych), a tych – mimo formalnego sprostania standardom rozporządzenia - brakuje. Warto przypomnieć w tym miejscu, że w Domu mieszka niemal 200 pensjonariuszy. W ocenie dyrektora DPS potrzebnych jest zatem więcej stanowisk opiekunek niż wymaga tego rozporządzenie.

Zdaniem dyrektora Domu, wskazany jest również etat dla psychologa. Wprawdzie nie wymagają tego przepisy wymienionego aktu normatywnego, ale psycholog działająca w placówce wykonuje niezwykle przydatne zadania m.in. zajmując się osobami w depresji, mogącymi popełnić samobójstwo oraz biorąc udział w pracach Zespołu Terapeutyczno-Opiekuńczego w zakresie m.in. opracowywania indywidualnych programów wsparcia. Obecnie, zgodnie z informacją dyrektora DPS, jest możliwość zatrudnienia tej osoby wyłącznie na umowie zlecenia, choć jej zadania i zaangażowanie czasowe wymagają zatrudnienia w pełnym wymiarze czasu pracy.

Należy zatem wesprzeć - na zasadzie zalecenia adresowanego do Prezydenta Miasta Suwałki - wyrażoną przez dyrektora Domu podczas wizytacji pracowników BRPO potrzebę zatrudnienia w DPS większej liczby opiekunek/opiekunów oraz psychologa na pełnym etacie.

8. Warunki bytowe

Przedstawiciele KMP nie odebrali krytycznych uwag pensjonariuszy dotyczących warunków bytowych.

Podczas oglądu placówki, wizytujący zwrócili jednak uwagę na problem umieszczenia w 2 pokojach 4-osobowych w większości osób chodzących. Dyrektor DPS sytuację tę wytłumaczyła faktem, że były tam wolne miejsca dla nowoprzybyłych i trudno jej było przesunąć na miejsca w 4-osobowych pokojach osoby leżące z pokoi 2 czy 3-osobowych, do których się przyzwyczaiły (chodzi zarówno o sam pokój, zamieszkiwany często przez wiele lat, jak i współlokatorów). Przyznała też, że w 4-osobowych pokojach są mieszkańcy lubiący pić alkohol i trudno jej umieszczać ich wraz z niepijącymi pensjonariuszami. Sprawa ta jest jednak dyskusyjna ze względu na treść § 6 ust. 1 pkt 3 lit. b rozporządzenia, zgodnie z którym dom uznaje się za spełniający warunki, jeżeli pokój mieszkalny wieloosobowy w przypadku osób poruszających się samodzielnie - jest przeznaczony dla nie więcej niż trzech osób, w przypadku osób leżących - jest przeznaczony dla nie więcej niż czterech osób. Standard ten ma znaczenie z perspektywy powierzchni do poruszania się osób wciąż aktywnych i samodzielnych. W związku z powyższym przedstawiciele KMP zalecają respektowanie wskazanego przepisu.

Dyrektor DPS poinformowała pracowników BRPO, że na bieżąco ze środków własnych dokonywane są wszelkie konieczne remonty i naprawy. Przed placówką stoją jednak obciążające finansowo, ważne modernizacje: remont windy, remont pomieszczeń rehabilitacji, zakup pieca konwekcyjno-parowego i kotła warzelnego na potrzeby Bloku Żywnienia. W ocenie wizytujących przedsięwzięcia te są konieczne m.in. winda wymagająca naprawy zacina się i użycie jej przez przypadek np. przez pogotowie ratunkowe w celu transportu mieszkańca podczas akcji ratowania jego życia, grozi poważnymi konsekwencjami. Zalecane są zatem dalsze działania administracji Domu w tym zakresie i przekazanie odpowiednich środków finansowy przez organ prowadzący na wskazane cele.

11 Dostosowanie Domu do potrzeb osób z niepełnosprawnościami

Co do zasady budynek i jego otoczenie pozbawione są barier architektonicznych. Dom jest wyposażony w dźwigi osobowe dostosowane do potrzeb osób z obniżoną

sprawnością fizyczną, podjazdy oraz usprawnienia pomagające w poruszaniu się osób z niepełnosprawnością ruchową, a także korzystanie przez nie z większości urządzeń sanitarnych (m.in. dzięki zamontowanym poręczom i uchwytom). Placówka dysponuje samochodem przystosowanym do przewozu osób poruszających się na wózkach inwalidzkich, podnośnikami i wannami dla osób mających problemy z poruszaniem się.

W celu pełnego dostosowania placówki do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, przy okazji zaplanowanych modernizacji czy też w miarę posiadanych już środków, warto dokonać jednak pewnych zmian, poprawiających jakość dostosowania.

a) Wyjścia na balkony z pokoi mieszkańców są barierą dla osób z niepełnosprawnością ruchową, gdyż mają zbyt wysokie - ok. 14 cm - progi. Aby osoba poruszająca się na wózku inwalidzkim mogła przemieścić się na balkon, próg ten powinien przekraczać 2 cm. Jest to również ważne z perspektywy osób o obniżonej sprawności fizycznej, które mogą potknąć się i upaść przechodząc przed zbyt wysoki próg.

b) Powyższy problem dotyczy również brodzików prysznicowych w pokojach mieszkańców, które również powinny być obniżone do wskazanej wyżej wartości.

c) Schody znajdujące się na terenie obiektu nie posiadają oznaczenia kontrastowego (na dolnych i górnych stopniach), a zatem zalecić należy uzupełnienie kontrastów we wszystkich newralgicznych miejscach.

d) Warto pamiętać o wypukłych oznaczeniach lub/i w alfabecie Braille'a na wewnętrznym panelu sterującym w windach i przyciskach przyzywowych.

e) Klamki okienne w pokojach mieszkańców, w tym zamieszkiwanych przez osoby poruszające się na wózkach inwalidzkich, są umiejscowione zbyt wysoko (na wysokości 150 cm), by mogły one do nich dosięgnąć. Powinny one być na wysokości 120 cm od powierzchni podłogi.

f) Część mieszkańców korzysta z aparatów słuchowych, ale mimo to kadra placówki mówi do nich bardzo głośno, bo nie jest dobrze słyszana. W tym zakresie rozważenia wymaga używanie pętli indukcyjnej (większość aparatów słuchowych wyposażona jest w cewkę telefoniczną, umożliwiającą jej wykorzystanie). Pętla indukcyjna mogłaby być również przydatna np. podczas nabożeństw czy występów artystów na terenie Domu. W przypadku osób niesłyszących lub niedosłyszących, dysponujących odpowiednimi aparatami słuchowymi, wskazane jest umożliwienie im skorzystania z systemu wspomaganie słuchu. Podobnie potrzebne w takim przypadku

będzie zapewnienie dostępności tłumacza polskiego języka migowego (nie znaków systemu językowo-migowego), co może się odbywać za pośrednictwem internetu czy elektronicznych translatorów.

g) Pewne utrudnienia dla osób mniej sprawnych fizycznie związane są z umiejscowieniem przycisków instalacji przyzywowej i brakiem części sznurków pozwalających na ich uruchomienie. Przykładowo w niektórych łazienkach przyciski są ulokowane ok. 2 m nad powierzchnią podłogi i mają pourywane sznurki, nadto ze względu na zamontowanie przycisków nad wannami, z założenia są one dostępne tylko dla osób korzystających z wanny, a osoby, które np. upadłyby na podłogę w łazience, nie mają możliwości ich dosięgnięcia. Sznurkach instalacji przyzywowej w łazienkach powinny sięgać do ziemi, a przyciski przy łóżkach być łatwo dostępne dla ich użytkowników.

h) Ze względu na internautów z niepełnosprawnościami, istnieje potrzeba, aby obecnie funkcjonująca strona internetowa placówki, była zgodna ze standardem WCAG 2.0 (strony internetowe zgodne z tym standardem są dostępne także dla osób z niepełnosprawnościami) oraz zawierała dokładny opis dostępności. Obecnie brakuje bowiem szczegółowszej informacji na temat dostępności obiektu i rodzajach stosowanych udogodnień, informacji na temat możliwej asysty dedykowanej dla odwiedzających, którzy tego potrzebują oraz nie został wskazany numeru telefonu dla odwiedzających z niepełnosprawnością, by mogli poprosić o asystę, lub dowiedzieć się czegoś na temat dostępności obiektu.

i) Z uwagi na osoby niewidome i słabowidzące, należy rozważyć udostępnienie dokumentów (regulamin etc.) również w wersji audio.

j) Odpowiednia przestrzeń manewrowa 150 cm x 150 cm powinna zostać zachowana we wszystkich toaletach, tymczasem w niektórych ogólnodostępnych łazienkach w ogóle nie ma udogodnień dla osób z niepełnosprawnością ruchową lub są one w niewielkim zakresie. Reprezentanci KMP zalecają dostosowanie wszystkich sanitariatów do potrzeb osób z niepełnosprawnością ruchową i o obniżonej sprawności fizycznej. W tym celu należy pamiętać o:

- wskazanej wyżej przestrzeni manewrowej,
- odpowiednio nisko zawieszonych lustrach (najlepiej zaczynających się od poziomu umywalki),

- włącznikach światła, kontaktach, klamkach, dozownikach mydła, wieszakach na papier na wysokości: 90-120 cm
- wysokości muszli ustępowej: 45-50 cm,
- poręczy w odległości 40 cm od osi muszli, umieszczonej na wysokości: 70-85 cm,
- wysokości brodzika pod prysznicem do 2 cm,
- przedłużonych sznurkach instalacji przyzywowej (by sięgały do ziemi),
- zapewnieniu miejsca na nogi osoby poruszającej się na wózku (powinno być 30 cm),
- zastosowaniu baterii umywalkowych, dostępnych dla osób ze słabszymi rękami (dłuższych).

Wymienione standardy ustalone zostały przez przedstawicieli Fundacji *Polska bez barier*, zgodnie ze standardami planowania dostępności i uznane za optymalne dla odpowiedniego dostosowania placówek wizytowanych przez przedstawicieli KMP. Stanowią one o odpowiednich warunkach dla mieszkańców, które zapewnią im swobodne poruszanie się pod terenie DPS oraz samodzielne korzystanie z sanitariatów.

12. Zalecenia przedstawicieli Krajowego Mechanizmu Prewencji

Zespół wizytujący pozytywnie ocenił obszary takie jak: prawo do informacji, prawo do kontaktu ze światem zewnętrznym, prawo do opieki zdrowotnej i usług opiekuńczych oraz terapeutycznych i prawo do praktyk religijnych.

Na podstawie art. 19 OPCAT, przedstawiciele Krajowego Mechanizmu Prewencji zalecają:

Dyrektorowi Domu:

1. sprawdzanie czy w dokumentacji dotyczącej osób przyjmowanych do placówki, znajduje się zgoda sądu dla opiekuna prawnego na umieszczenie swego podopiecznego w DPS;
2. każdorazowe odbieranie pisemnej zgody od mieszkańca lub opiekuna prawnego mieszkańca ubezwłasnowolnionego na przechowywanie dowodu osobistego przez pracownika Domu;
3. respektowanie przepisu § 6 ust. 1 pkt 3 lit. b rozporządzenia, poprzez umieszczanie w pokojach 4-osobowych wyłącznie leżących osób;

4. rozważenie dalszych działań zmierzających do zwiększenia liczby opiekunek/opiekunów oraz zatrudnienia psychologa na pełnym etacie;
5. dalsze działania administracji Domu w zakresie przedstawionych w pkt 8 raportu planów remontowych i inwestycyjnych;
6. zapewnienie dostępności miejsc i urządzeń domu do potrzeb osób z niepełnosprawnością, przy okazji zaplanowanych remontów i modernizacji, zgodnie z wskazówkami zawartymi w pkt 11 raportu.

Przedstawiciele KMP jednocześnie oczekują na informacje dotyczące mieszkańców ubezwłasnowolnionych przed przyjęciem do placówki, w których aktach nie znajdowały się sądowe zgody na umieszczenie w DPS (patrz pkt 5 raportu).

Prezydentowi Miasta Suwałki

1. rozważenie zwiększenia środków na zatrudnienie w DPS większej liczby opiekunek/opiekunów oraz psychologa na pełnym etacie;
2. przeznaczenie środków finansowych na inne zalecenia przedstawicieli KMP które pociągają za sobą skutki finansowe (m.in. zalecenie 5 i 6).